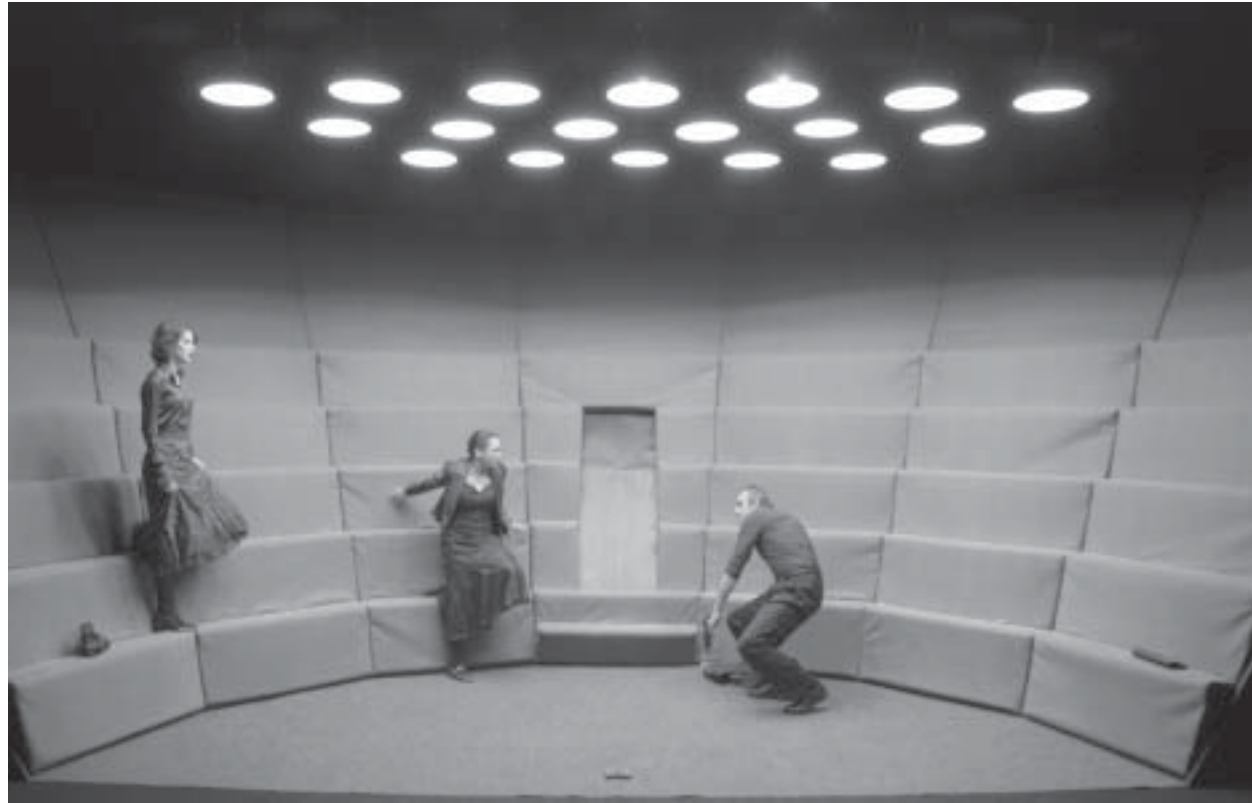

Din fotoliu de spectator

"Infernul sînt ceilalți"

Steluța SUCIU

Acțiunea se petrece pe lumea cealaltă. Trei personaje Inês, Estelle, Garcin nimeresc în infern. Dar nu infernul cu cazane cu smoală. Nu. "Infernul sînt ceilalți", pentru că fiecare ar vrea să-și regăsească imaginea profilată în celălalt. De ajuns ca imaginea să fie respinsă, pentru că celălalt să devină "călău". Nu poți să faci abstracție de prezența celorlalți. "Ca să obțin un adevăr oarecare despre mine, trebuie să trec prin celălalt". Relația instalată între cei trei este infernală. După ce fiecare "s-a oglindit" în celălalt prin mărturisire, prin relatarea unor momente teribile ale existenței, își dau seama că o salvare individuală nu există. Victime și călăi. Inês are o replică edificatoare în acest sens: "... am nevoie de suferința celorlalți ca să exist". Ușa se deschide plină de lumină. "A ieși" este opțiunea individuală. Sînt ideile care se desprind din piesa lui Sartre, "Cu ușile închise". În 1965 dramaturgul afirma: "Oricare ar fi cercul infernal în care trăim, cred că sîntem liberi să-l spargem. Și oamenii dacă nu-l sparg sînt încă și mai liberi dacă rămîn în el". Piesa a fost reprezentată pentru prima oară la Théâtre du Vieux - Colombier, din Paris, în mai 1944. De atunci a cunoscut montări celebre, a suscitad numeroase comentarii. În actuala stagiune, Mihai Măniuțiu a pus în scenă la Brașov, piesa lui Sartre. Și nu este o noutate ca unul

din cei mai galonați regizori români ai momentului să fie prezent în teatrul brașovean. În stagiunea 2005-2006 a montat piesa lui Eugen Ionescu "Delir în doi... în trei, în cîți vrei".

Dacă în piesă se vorbește de opțiune, mai ales cînd e vorba de moarte, concepția regizorală, interesantă zic, s-a pliat și pe ideea asumării propriilor

fapte, fiind radiografiate meandrele sufletului, prăbușirea interioară. Ca mai toate spectacolele semnate de Măniuțiu, și cel de la Brașov "Cu ușile închise" are încorporată tema suferinței umane. Este o cheie de interpretare. Mihai Măniuțiu a îndrumat actorii într-un joc tensionat ale cărui energii se coagulează în final, inculcînd spectatorilor nevoia meditației

pe tema existenței. Decorul folosește la maximum posibilitățile scenei, deoarece montarea aduce actorii aproape de spectatori aflați pe scenă. Deși Sartre indică un salon stil Napoleon al III-lea, iar pe cămin o statuie de bronz, scenograful Mihai Mădăscu, în deplin acord cu viziunea regizorală, a preferat un spațiu circular, "un univers închis" în

gri, cu trepte pe care personajele vor urca în funcție de relația cu celălalt. O plasă subțire sugerează claustrarea și susține pregnant senzația de spaimă. În acest spațiu actorii dau măsura talentului lor. Meritul regizorului constă în felul cum temperamentele diferite ale actorilor, au fost făcute să vibreze pe aceeași undă a profesionalismului, punîndu-le în valoare calitățile personale. Acțiunea experimentată, premiată la ultima ediție a Festivalului de Dramaturgie Contemporană de la Brașov, Bianca Zurovski în rolul Inês știe să imprime personajului un fel tăios de a fi, pe alocuri dură și posesivă, dar și cu momente de tandrețe (doar este lesbiană). Jocul este subtil, cu gesturi expresive. O secondează cu feminitate, interpretînd pe o paletă întinsă, cu treceri de la o stare la alta, bine punctate, Maria Gârbovan, în Estelle. În relațiile dintre cele două, pentru că Inês o seduce pe Estelle, care îl dorește pe Garcin, spre lauda regizorului, nimic vulgar.

Mihai Bica în Garcin, este sigur pe mijloacele de interpretare. În ochii lui Estelle și Inês ar vrea "să se oglindească" nu ca un laș, ci ca un erou care și-a dat viața pentru o cauză nobilă. Nu e dect un laș care și-a chinuit soția, "pentru că era ușor". Gabriel Costea în băiatul de serviciu, fără risipă de mijloace conturează bine personajul. Un spectacol cu personaje puternic conturate (în care textul lui Sartre n-a fost denaturat) construit de un regizor al cărui gust rafinat este binecunoscut.

"Inoportun"

Despre întristătoarele omisiuni ale d-lui Gabriel Liiceanu

Răzvan IONESCU

(urmăre din F1)

O fi scuipat în sin d-l Liiceanu, cînd mai deunăzi, în „Evenimentul Zilei”, profesorul universitar Caius Dobrescu a emis o „analogie istoric-corectă” făcînd comparabilă conjunctural independența Kosovo cu independența Transilvaniei? A ieșit cumva d-l Liiceanu în public, manifestîndu-și indignarea privind conținutul biletelor pentru examenul de bacalaureat la limba și literatura română din acest an, în care absolvenții claselor a XII-a sînt chemați să se exprime asupra unor texte din Raportul Tismăneanu, Pactul Național pentru Educație, Ghidul cetățeanului român în UE, Raportul Centrului de Sociologie Urbană și Regională, sau o conferință de presă a lui Jonathan Scheele, dar nu li se cere nici un punct de vedere asupra lui Ion Creanga, Marin Preda, George Bacovia, Nichita Stănescu, George Cosbuc, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Marin Sorescu, Camil Petrescu, Ion Barbu, Mateiu Caragiale sau chiar, ei da, LL. Caragiale? Nu știu, n-am auzit! Ceea ce știu însă, este că d-l Liiceanu cade iarăși în specialitatea recentă a domniei sale, respectiv „tragicomicul”, atunci cînd se precipită să constate că: „Niciodată în istoria ei, România nu a fost mai puțin iubită”. Adevărul e că am avut ghinion d-le Liiceanu! Am avut ghinionul să dau examenul de bacalaureat pe vremea în care biletele de examen mai conținea încă, și pe autorul „Scrisorii pierdute”. Numai și numai din această cauză, nu din alte pricini subversive, vorbele de astăzi ale domniei voastre despre neubiarea României îmi aduc aminte de un fragment îndobște cunoscut, dar pe care mi se pare util să-l evoc astăzi, mai cu seamă din pricina hiatusurilor bacalaureatului 2008: *Domnilor!... Onorabili concetățeni!... Fraților!... (plînsul îl înecă) lertați-mă, fraților, dacă sînt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare... suindu-mă la această tribună... pentru a vă spune și eu... (plînsul îl înecă mai tare)... Ca orice român, ca orice fiu al țării sale... în aceste momente solenne... (de abia se mai stăpînește) mă gîndesc... la țărișoara mea... (plînsul l-a biruit de tot) la România... (plînge. Aplauze în grup)... la fericirea ei!... (aceiași joc de amîndouă părțile)... la progresul ei! (asemenea crescendo)... la viitorul ei! (plîns cu hohot. Aplauze zguduitoare) – Cațavencu, „O scrisoare pierdută”, actul 3, scena V.*

De fapt, dacă ar fi să rezumăm foarte pe scurt și recunosc, în parte tendențios, un eventual răspuns la întrebarea „ce deplînge d-l Liiceanu în comeback-ul său asupra lichelelor?”, am putea spune că d-l Liiceanu pare să deplînge împardonabila diferență estetică dintre Siegfried-ul său (un BMW Serie 3, E330 xd., adică 3 litri capacitate cilindrilor, 230 de cai-putere, tracțiune pe patru roți și motor diesel) dobîndit prin trudă cinstită și frații acestuia, grobieni, nesăuți, transpirați și „cu burtă”, BMW-urile Serie 5 despre care, tot d-l Liiceanu ne spune că îndeobște sînt recunoscute ca fiind, „mașini de rachete și de recuperatori. Or, Siegfried, este mașină de fenomenolog trecut prin școala piloților de Formula 1...”! În rest, despre cei care, după 1989, și-au bătut joc în fel și chip, cu hâncie termenică de istoria, tradițiile și sufletul românesc, nu se face vorbire în nici un fel. Ei ce fel de „lichele” or fi? Eterne sau provizorii? Pitorești sau miștave? Paradoxe sau atotpotențe istoric? Nu știm.

Dicționarul de sinonime ne oferă mai multe variante pentru cuvîntul „lichea”: *derbedeu, lepădătură, netrebnic, pușlama, scîrnăvie, secătură*, (pop. și fam.) *cioflingar*, (inv. și reg.) *pujilău*, (reg.) *orbete, oșiștic, postoroncă, pujlă*, (Mold.) *nandralău, poghibală*, (Transilv. și Maram.) *techerghiu*, (inv.) *ștrengar*, (fam.) *cutră, marțafoi*, (fig.) *căzătură, otrăpă, zdreanță*, (reg. fig.) *loază*, (arg.) *sichimea*. Oare pe care să-l aleg? Ezit. La urma urmei toți avem ezitări. D-l Liiceanu bunăoară, ezită între BMW-ul său Siegfried și ALFA ROMEO-Marcello. Eu, între poghibală și techerghiu.

Gabriel Liiceanu
Apel către lichele

Cronica plastică

Aniversare Hans Eder

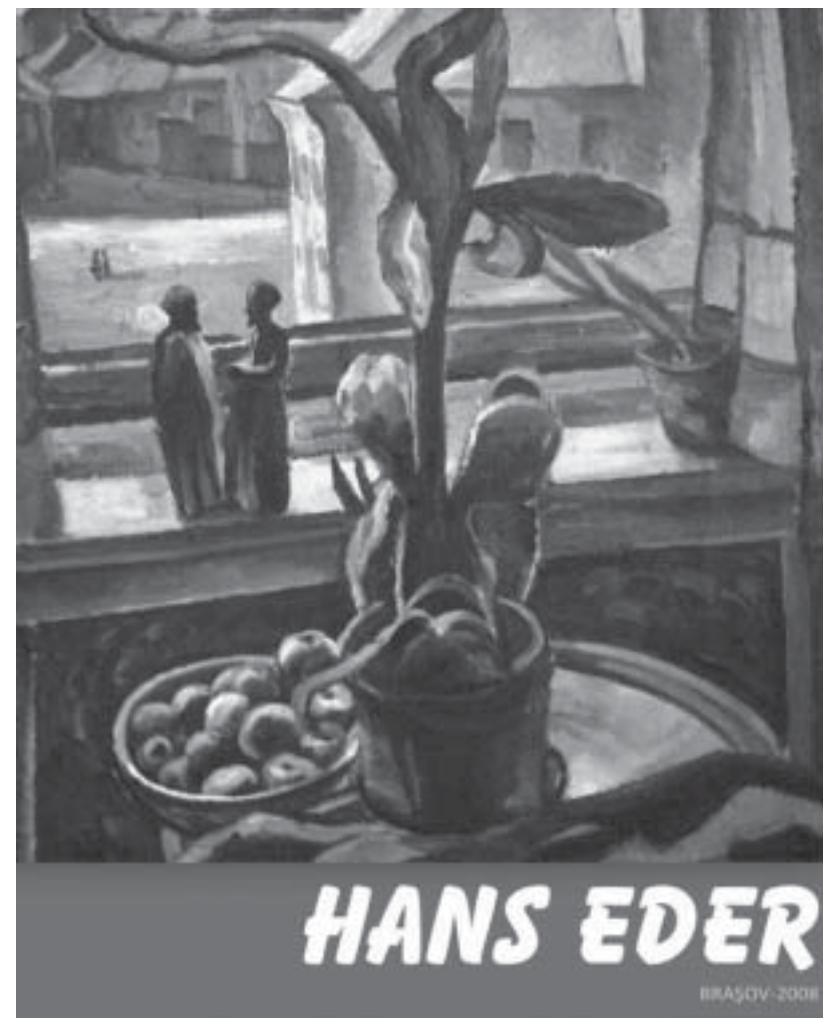
Veronica BODEATATULEA

Dorit a fi un eveniment de marcă al acestor zile, expoziția „Hans Eder” deschisă la Muzeul de Artă din Brașov cu ocazia împlinirii a 125 de ani de la nașterea pictorului nu a avut din păcate ecoul meritat, vernisajul petrecîndu-se într-un cvasianonim și beneficiind de un număr neașteptat de mic de spectatori. Cunoscătorii sînt impresionati de faptul că au trecut deja 25 de ani de cînd aniversasem un secol de la nașterea marelui artist, sărbătorindu-l printr-o mare expoziție, pe care a admirat-o un public numeros și care a fost subiectul unui film de televiziune realizat de regretatul Tudor Vornicu. Așa cum spunea criticul de artă Anca Pop în prefața catalogului din 1983: „Hans Eder rămîne în arta plastică românească unul dintre acele exemple în care biografia se inserează în creație, în care Eder-omul nu poate fi despărțit de Eder-creatorul”. Născut la Brașov în 1883 și trecut în neființă tot la Brașov în 1955, Hans Eder poate fi considerat, alături de Mattis-Teutsch, ca o emblemă a culturii autohtone, dar în același timp un exponent de seamă al culturii începutului de secol XX a cărui creație este „mărturia unei epoci frămîntate, cu multiple racorduri la arta universală”

(Colecția de grafică - Muzeul de Artă Brașov - 2002). Începîndu-și creația sub semnul impresionismului, artistul s-a orientat temperamental și a aderat la estetica expresionismului, marcat fiind de experiența tragică a războiului pe care l-a făcut pe front între 1914-1916. Studiile serioase de specialitate făcute la München, Paris și Bruges (Belgia) l-au ajutat să-și formeze un stil personal, care a evoluat de la dezinvoltură și măiestrie în redarea motivelor plastice - personaje, peisaje, naturi statice, în maniera unui mare colorist, la o artă cu accente patetice, creația unui artist căruia experiența crudă a războiului i-a transformat fondul psihologic optimist și echilibrat, eliberînd tensiuni lăuntrice care l-au orientat spre investigarea complexă și torturată a tragismului existenței umane. Excelent portretist, s-a impus în acest domeniu expunînd personaje urmărite de un destin implacabil, al suferinței și neîmplinirii, figurile umane fiind comentate patetic în contururi deformate și într-o culoare aspră și expresivă, un limbaj cromatic redus, dar plin de nuanțe și realizat în tușe violente. „Măiestria de desenator transpare în toate creațiile sale, dominate de violența unui desen energetic, care constituie structura de bază pentru toate compozițiile sale, fie

portrete, peisaje sau naturi statice”. (Colecția de grafică - Muzeul de Artă Brașov - 2002). Așa cum s-a întîmplat adeseori în alte epoci, este încă un artist care a apărut și a creat convingător în epoca sa. Mărturie a unei perioade frămîntate, opera sa este aceea a unui reprezentant al tendințelor înnoitoare din arta europeană a începutului de secol XX, avînd ca trăsătură personală dorința de integrare a valorilor statomice ale artei într-o viziune modernă. Fără să-și însușească programul vreunei mișcări artistice din epocă, Hans Eder a fost obsedat de exprimarea exactă a unei perspective proprii asupra lumii vizibile, practicînd o artă sobră și concisă, bazată pe o construcție solidă și care este asimilată expresionismului doar prin tensiunea și dramatismul ei. Cel mai bine i-a caracterizat creația Dinu Vasiliu în catalogul „Hans Eder” de la expoziția retrospectivă din februarie 1972: „Hans Eder este un colorist nu în sensul prețiozității, ci al evocării și al însușirii de a defini prin culoare o predispoziție sufletească, o expresie a temperamentului” fiind de acord și cu definiția sa succintă „expresionist în formă, umanist în concepție”.

O astfel de expoziție este un eveniment tot mai rar în viața culturală a orașului și ar fi păcat pentru iubitorii

de artă din Brașov să rateze viziunea expoziției unuia dintre cei mai notorii creatori ai țării, care alături de Tonitza,

Jiquidi, Tăculescu, Mattis-Teutsch a consolidat curentul avangardist al expresionismului românesc.

Note de lectură

Cîntece despre trecut

pornește întotdeauna din suferință. Cînd, însă, risul-plînsul se amestecă într-un poem rămîi nedermit!

Cum altfel poți înțelege permanenta alunecare între acești doi poli ai ființei noastre a d-lui Nicolae Dărăbanț? Cînd este ironic, cînd acid și neîndurător, cînd reflexiv, cînd melancolic sau nostalgic. Nu mai departe de volumul „Mărturisiri unor timpuri trecute” (Ed. Orientul Latin, Brașov, 2008) unde genurile satirice nu sînt deloc lăstate de izbeliște, deși cartea în întregime e o autobiografie melancolică. Iată: „Pe cînd trenu-avea trei clase./ Doar milițianu-n sat/ Era om mai învățat./ El avea (cu trenul) șase./ Dar veni o lege nouă./ Pentru ca șeful de post/ Să nu fie cel mai prost./... I-au lăsat trenului două”. Și încă: „Au domnit fanarioții./ Prin amenzi, taxe și bir./ Cîteva decenii n șir./ Ne-au luat griul și zloții (...). Cum votarăm ca netoții./ Azi e și mai abitir./ Trăiesc bine mafioții./ Ceilalți ne hrănim cu știr./ C-azi domnesc fanarioții”. Cu alte cuvinte, lumea nouă, lumea modernă cu rădăcinile ei seculare intră într-un contrast violent cu trecutul. Pe veșnica antiteză, în fapt, își construiește dl. Nicolae Dărăbanț cartea: un trecut frumos și armonios, un prezent dominat

de urît și răutate...

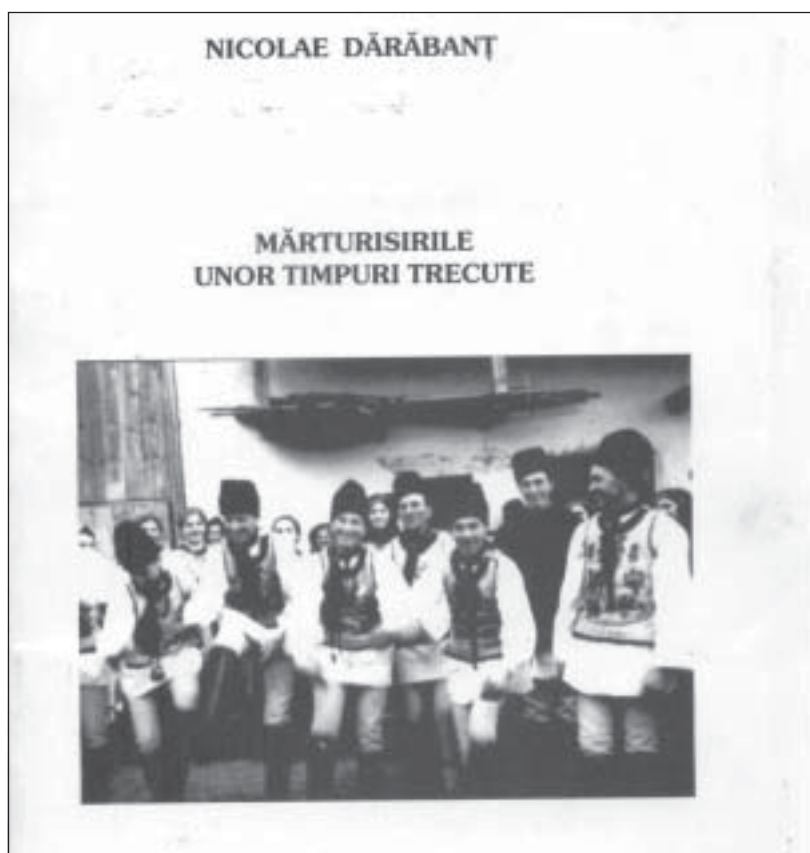
Practic, autorul își reprojecțează viața și, odată cu amintirile cu ale lor cusur/ de-a trece meru în prezent, se reconstituie lumea așa cum a înțeles-o și a simțit-o domnia sa. În primul rînd, satul copilăriei, leagănu nostru de jale și dor pe care-l evocă nostalgic în buna tradiție a scrisului românesc. De altfel, autorul nici nu-și ascunde asemănările cu poeții intrați în istoria literară. Citim: „Berzele cu fusta scurtă/ Patrulează lîngă lac./ Din țărîna-n drum fac turtă/ Rîndunelele cu frac/ Și cu pași de înțelept./ Doamne, că de cînd v-aștept!” Și: „Carul repede coboară./ Pe sub coastă, pe sub sat./ Doar motorul de la moară/ Se aude sacadat”. Și încă: „Pe Vale, împărțîți în două oști./ În una, cei mai mari și mai voionici./ Iar cealaltă doar cei slabi și mici./ Pe care noi îi socoteam mai proști”.

Este un sat în care încă se mai nasc povești, unde mitul aduce din volbura trecutului știri despre existența străbună. Este satul armoniei, al frumuseții ideale unde fiecare lucru, fiecare ființă este un poem ce așteaptă să fie scris.

Dar copilăria trece, viața se învîlburează. Și: „Eu, bătrînul cu

baston/ Fostul tău amic fidel/ Azi am devenit rebel./ Tu ai devenit patron/ Nu mai ești un tip senin./ Totul pare azi anost./ Nu mai e nimic ce-a fost/ Iar prezentul e-n declin”. Ca să urmeze autportretul întreg: „După aproape opt decenii/ Adunat-am ani/ Sînt zodia buruienii/ De-asta nu am bani”. Cum se vede, reflexivitatea ironică începe să-și facă loc în poemele acestea: „Pe un loc inexistent/ pe care-l zăresc orbeții./ Se ascunde insistenț/ Tot secretul nemuririi./ Marea taină a dăinuirii./ Supralexirul vieții”. Tot mai des acum versul d-lui Nicolae Dărăbanț se adresează divinității: „Vai Doamne, spune-mi mie ce pot face/ Și cum se mai procură fericirea? Că azi s-a înțeles pe dos iubirea./ Iar binele e grav bolnav și zace”. Cum se înțelege, e o relație amiabilă, intimă care pornește tocmai din normele practice în sat.

Există o liniște în cuvintele poemelor acestea, pentru că autorul însuși ne spune: „Am să te las să fii așa./ Tu să pășești în palma mea./ Eu să privesc./ Să mă-ndulcesc./ Cu tot ce e mai omenească/ Și ne-a fost dat prin dar cereș”. Așadar, asemenea Apostolului, dl. Nicolae Dărăbanț poate repeta cu voce tare: Dacă iubire nu e, nimic nu e!

Liviu COMȘIA

Am înțeles de mult că umoristiții sînt cei mai serioși dintre pămînteni. Sensibilitatea lor se exprimă cu aceeași

intensitate chiar și atunci cînd iau în deridere metehnele omenești și atunci cînd, în tonalități grave, se apleacă, sobrii, peste gîndul și sentimentul omenească. Dar, în fond, ei rămîn triști, pentru că risul pe care-l provoacă,